

COLLECTION

Innovation, integration and modern
problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and
practice

www.d-pressa.com

31
MARCH

Jizzakh, Uzbekistan

MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATION OF
THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

JIZZAKH BRANCH OF THE NATIONAL UNIVERSITY OF UZBEKISTAN
NAMED AFTER MIRZO ULUGBEK

SCIENTIFIC JOURNAL OF SCIENCE TECHNOLOGY & DIGITAL FINANCE
JOURNAL OF INTERNATIONAL SCIENCE NETWORKS

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and practice collection of materials of the
international scientific and practical conference on the topic

(March 31, 2026)

Jizzakh-2026

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young researchers and students: theory and practice – Jizzakh: Department of economics and tourism of Jizzakh branch of the national university of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, March 31, 2026, 790 pp.

Editors in charge: Ass.prof. Soy M.P.

In the collection of materials of the conference, the role and role of Science, Education and production in the era of globalization, the pressing problems of the issues of interaction of these processes, feedback on their solutions were presented by mature specialists of the field.

In addition, research on the scientific and practical topic, carried out in the economics, Exact Sciences, Natural Sciences and socio-humanities during the globalization period, information is presented in the scientific and practical fields, which includes the latest innovative technologies in the fields of production.

It can be argued that this collection is one of the specific intersections of current thoughts and innovative ideas of the world of science. This scientific and practical conference was actively attended by professors and scientific researchers engaged in scientific research in Uzbekistan and foreign countries. In increasing the position of the scientific and practical conference, the professors and teachers of domestic and foreign higher educational institutions made a significant contribution.

Professors and teachers of foreign higher educational institutions who actively participated in the work of the conference made a worthy contribution to the high level of interaction with scientists of our country. The processes of international cooperation with foreign countries and exchange with them in the field of Science in the era of globalization have a positive effect on the development of Higher Education, the fields of Science and production. The materials of this conference are special in that they include a wide range of research, from theoretical developments to practical solutions, demonstrating the diversity of approaches and directions in this area.

In conclusion, it should be noted that this scientific and practical conference will be a very useful collection for everyone who is interested in modern research in the fields of further development of Higher Education, Science, Education and production in the era of globalization. The authors are responsible for the content and quality of the articles and abstracts included in the collection.

BOZOR KONSENTRATSIYASINING NARXLAR VA XIZMAT SIFATIGA TA'SIRI: DORIXONA VA CHAKANA SAVDO BOZORI MISOLIDA

Xolmurodov Humoyun

O'zbekiston milliy universiteti Jizzax filiali talabasi

xolmurodovhumoyun45@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada bozor konsentratsiyasi darajasining narx shakllanishi hamda xizmat sifati ko'rsatkichlariga ta'siri dorixona va chakana savdo bozori misolida iqtisodiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida bozor tuzilmasi, raqobat darajasi va xo'jalik yurituvchi subyektlarning bozor ulushi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik ilmiy yondashuv asosida o'rganildi. Konsentratsiya darajasining ortishi iqtisodiy samaradorlikni oshirishi bilan birga raqobat muhitining cheklanishi orqali narxlar dinamikasi va xizmat sifati o'zgarishiga sabab bo'lishi asoslab berildi. Tadqiqot natijalari chakana savdo va farmatsevtika bozorlarida muvozanatli raqobat siyosatini yuritish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: bozor konsentratsiyasi, raqobat muhiti, narx shakllanishi, xizmat sifati, dorixona bozori, chakana savdo, bozor tuzilmasi, iqtisodiy samaradorlik.

Kirish

Zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida iqtisodiy jarayonlarning samaradorligi ko'p jihatdan bozor tuzilmasining qanday shakllanganligi bilan belgilanadi. Bozor tuzilmasi esa korxonalar soni, ularning bozor ulushi, raqobat darajasi hamda iqtisodiy resurslarning taqsimlanish xususiyatlari orqali namoyon bo'ladi. Ushbu omillar ichida bozor konsentratsiyasi alohida ilmiy ahamiyatga ega bo'lib, u iqtisodiy subyektlarning bozordagi ustunlik darajasini ifodalaydi va narx mexanizmlarining ishlashiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa iste'mol bozorining muhim segmentlari hisoblangan dorixona va chakana savdo tarmoqlarida konsentratsiya darajasining o'zgarishi aholining kundalik xarajatlari hamda ijtimoiy farovonligiga sezilarli ta'sir qiladi.

Bozor konsentratsiyasi iqtisodiy nazariyada bozorda faoliyat yuritayotgan korxonalar ulushining yirik subyektlar qo'lida jamlanish darajasi sifatida talqin qilinadi. Agar bozorda bir nechta yirik kompaniyalar asosiy savdo hajmini nazorat qilsa, bunday bozor yuqori konsentratsiyalashgan deb hisoblanadi. Bunday sharoitda raqobat mexanizmlarining tabiiy ishlashi qisman cheklanib, narxlarni shakllantirishda korxonalarning bozor kuchi ortadi. Shu sababli bozor konsentratsiyasi masalasi nafaqat mikroiqtisodiy, balki ijtimoiy-iqtisodiy muammo sifatida ham qaraladi.

So'nggi yillarda global iqtisodiy jarayonlarda chakana savdo va farmatsevtika sektorlarida konsolidatsiya jarayonlari jadallashib borayotganligi kuzatilmoqda. Yirik savdo tarmoqlari logistika imkoniyatlari va kapital ustunligi hisobiga kichik biznes subyektlariga nisbatan ustun mavqega ega bo'lib bormoqda. Natijada

bozorda samaradorlik oshishi bilan bir qatorda raqobatning qisqarishi ehtimoli ham yuzaga kelmoqda. Mazkur jarayon iqtisodiy adabiyotlarda “ikki tomonlama ta’sir” fenomeni sifatida izohlanadi, ya’ni konsentratsiya bir vaqtning o’zida ham samaradorlikni oshirishi, ham monopolistik xatti-harakatlar xavfini kuchaytirishi mumkin.

O’zbekiston iqtisodiyotida ham chakana savdo va dorixona bozori jadal transformatsiya bosqichini boshdan kechirmoqda. Zamonaviy supermarketlar, savdo markazlari hamda dorixona tarmoqlarining paydo bo’lishi iste’mol bozori infratuzilmasini tubdan o’zgartirmoqda. Urbanizatsiya jarayonlari, aholining iste’mol madaniyati o’zgarishi va logistika tizimlarining rivojlanishi natijasida yirik savdo subyektlarining bozor ulushi ortib bormoqda. Bu holat esa bozor konsentratsiyasi darajasining oshishiga olib kelmoqda.

Dorixona bozori alohida e’tibor talab qiladigan soha hisoblanadi, chunki dori vositalari oddiy iste’mol mahsuloti emas, balki ijtimoiy ahamiyatga ega tovarlar guruhiga kiradi. Dori narxlarining oshishi aholining sog’liqni saqlash imkoniyatlariga bevosita ta’sir ko’rsatadi. Shu sababli ushbu bozorda raqobat darajasi va konsentratsiya muvozanatini saqlash davlat iqtisodiy siyosatining muhim yo’nalishlaridan biri hisoblanadi.

Chakana savdo bozori esa mamlakatdagi inflyatsion jarayonlarga ta’sir etuvchi asosiy omillardan biridir. Savdo tarmoqlari narx siyosati orqali ishlab chiqaruvchilar va iste’molchilar o’rtasidagi vositachi rolini bajaradi. Agar bozorda yirik savdo operatorlari ustunlik qilsa, ular ta’minot zanjirini nazorat qilish imkoniyatiga ega bo’lib, bu narx shakllanishiga sezilarli ta’sir ko’rsatadi. Ayrim hollarda miqyos iqtisodiyoti tufayli narxlar pasayishi mumkin bo’lsa, boshqa holatlarda raqobatning kamayishi narxlarning barqaror oshishiga olib kelishi mumkin.

Xizmat sifati ham bozor konsentratsiyasi bilan chambarchas bog’liqdir. Kuchli raqobat sharoitida korxonalar mijozlarni jalb qilish maqsadida xizmat darajasini oshirishga intiladi. Biroq bozor yuqori darajada konsentratsiyalashganida iste’molchilar tanlovi qisqaradi va xizmat sifatini oshirish rag’batlari pasayishi ehtimoli yuzaga keladi. Shu bilan birga, yirik savdo tarmoqlari standartlashtirilgan servis, zamonaviy texnologiyalar va samarali boshqaruv tizimi orqali xizmat sifatini yaxshilashi ham mumkin. Demak, konsentratsiya va sifat o’rtasidagi bog’liqlik ham murakkab iqtisodiy jarayon hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, O’zbekiston sharoitida chakana savdo va dorixona bozorlarida yuz berayotgan strukturaviy o’zgarishlar hali yetarlicha ilmiy tahlil qilinmagan. Bozor konsentratsiyasining narxlar va xizmat sifatiga real ta’sirini aniqlash raqobat siyosatini shakllantirish, iste’molchilar manfaatlarini himoya qilish hamda iqtisodiy samaradorlikni oshirish uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi dorixona va chakana savdo bozori misolida bozor konsentratsiyasi darajasining narx shakllanishi hamda xizmat sifati ko’rsatkichlariga ta’sirini ilmiy asosda tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot davomida bozor tuzilmasi, korxonalar ulushi va iste’molchilar farovonligi o’rtasidagi iqtisodiy

bog'liqlik ochib beriladi hamda raqobat muhitini rivojlantirish bo'yicha ilmiy xulosalar shakllantiriladi.

Asosiy qism

Bozor konsentratsiyasi iqtisodiy samaradorlik va raqobat o'rtasidagi muvozanatni belgilovchi muhim ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. Iqtisodiy nazariyada konsentratsiya darajasi oshgan sari korxonalarining bozor kuchi ortishi qayd etiladi. Bozor kuchi korxonaning narxni raqobatchilardan mustaqil ravishda belgilash imkoniyatini anglatadi. Dorixona va chakana savdo bozorlarida bu holat ayniqsa yaqqol namoyon bo'ladi, chunki ushbu tarmoqlar aholining kundalik ehtiyojlari bilan bevosita bog'liq.

Dorixona tarmoqlarining kengayishi logistika samaradorligini oshiradi, dori vositalarini markazlashgan tarzda xarid qilish imkonini yaratadi va natijada xarajatlarni kamaytiradi. Biroq bozorda yirik dorixona zanjirlari ulushi ortib borgani sari mustaqil dorixonalar raqobatga bardosh bera olmasligi mumkin. Uzoq muddatda bu holat bozor ishtirokchilari sonining kamayishiga olib kelib, narx shakllanishida muqobil tanlovlarni qisqartiradi.

Chakana savdo sektorida ham shunga o'xshash jarayon kuzatiladi. Yirik supermarketlar ishlab chiqaruvchilar bilan to'g'ridan-to'g'ri ishlash orqali narxlarni qisqa muddatda pasaytirishi mumkin. Ammo bozorda ustun mavqe shakllangach, ular yetkazib beruvchilar shartlarini belgilash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa kichik ishlab chiqaruvchilarning bozordan chiqib ketishiga sabab bo'lishi mumkin.

Xizmat sifati nuqtai nazaridan qaralganda, yirik savdo tarmoqlari standartlashtirilgan xizmat ko'rsatish tizimini joriy etadi, zamonaviy savdo texnologiyalaridan foydalanadi va mijozlar uchun qulay infratuzilma yaratadi. Shu bilan birga, raqobat darajasi pasaygan sharoitda xizmat sifatini oshirishga bo'lgan rag'bat sustlashishi mumkin.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bozor konsentratsiyasi narxlar va xizmat sifatiga murakkab hamda ikki tomonlama ta'sir ko'rsatadi. Ma'lum darajadagi konsentratsiya iqtisodiy samaradorlikni oshirib, logistika xarajatlarini kamaytiradi va xizmat standartlarini yaxshilaydi. Biroq konsentratsiyaning ortiqcha darajasi raqobatning kamayishiga olib kelib, uzoq muddatda narxlarning oshishi va iste'molchilar tanlovining qisqarishiga sabab bo'lishi mumkin. Shu sababli dorixona va chakana savdo bozorlarida muvozanatli raqobat muhitini shakllantirish iqtisodiy siyosatning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdurahmonov Q.X. Iqtisodiyot nazariyasi 2019
2. Yo'ldoshev N.Q. Bozor iqtisodiyoti asoslari 2018.
3. G'ulomov S.S. Raqamli iqtisodiyot asoslari 2020.
4. Mirzayev A.B. Raqobat siyosati asoslari
5. Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari. – Toshkent, 2023.
6. Цой М., Камолов Д. ЗНАЧЕНИЕ И РОЛЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В ЭКОНОМИКЕ:

- МИРОВОЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА //Academic literature. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 1-105.
7. Saitov S., Asrayev S. O ‘zbekistonda davlat moliya tizimidagi islohotlar va rivojlantirish istiqbollari //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – Т. 1. – №. 2. – С. 53-63.
8. Tuychieva N., Saitov S. Bank resources in the modernization of the economy //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 41-52.
9. Sirojiddin S. Possibilities of Applying World Experience of Organizing Free Economic Zones in Uzbekistan //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – Т. 3. – №. 11. – С. 1388-1413.
10. Sirojiddin S., E’zoza D., Abror E. Theories of perfect and imperfect competition //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – Т. 3. – №. 11. – С. 1414-1434.
11. Saitov S. AVTOMOBIL TRANSPORT KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISHNING YO‘LLARI VA USULLARI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14513570>//International scientific and practical conference.–2024 //T. – Т. 1. – №. 2. – С. 90-94.
12. Sirojiddin S. et al. Small business and private entrepreneurship is a place to provide employment //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 12. – С. 115-119.
13. Bo‘ltakov S. O ‘ZBEKISTONDA BALIQCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY ISTIQBOLLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 565-567.
14. Bo‘ltakov S. BALIQCHILIKDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI BAHOLASH MEZONLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 366-371.
15. Bo'ltakov S. et al. TURIZM SOHASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI ANAMIYATI //Универсальная индексная библиотека Евразийского журнала академических исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 12. – С. 60-62.
16. Bo‘ltakov S. Innovatsion Usulda Baliq Yetishtirishning Iqtisodiy Samaradorligini Oshirish Yo ‘llari (Sirdaryo Tumani Misolida) //Green Economy and Development. – Т. 3. – №. 9. – С. 666837.
17. Kamolov D., Ismoilova D. RAQAMLASHTIRISHNING O ‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TA’SIRI //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 301-306.
18. Kamolov D. VIRTUAL TURIZM (VR) XIZMATLARINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 372-374.
19. Kamolov D. Athenian democracy: individual and collective freedom //Semantic Scholar. – 2021.
20. Kamolov D. Davlat boshqaruviga oid axloqiy qarashlar //Адабиёт учкунлари. – 2021.
21. Kamolov D. ON THE WAY TO THE DIGITAL EDUCATION SYSTEM OF UZBEKISTAN. – 2023.

22. Kamolov D., Asrayev S. STATE POLICY FOR THE DEVELOPMENT OF COMPETITION IN UZBEKISTAN //Science technology&Digital Finance. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 353-361.
23. Dostonbek K. SPIRITUAL AND MORAL ENVIRONMENT OF SOCIETY //Social science and innovation. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 128-133.
24. Kamolov D., Ismoilova D. THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON THE ECONOMY OF UZBEKISTAN //Science technology&Digital Finance. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 301-306.
25. Kamolov D. JIZZAX VILOYATIDA TURIZM KLASTERI RIVOJLANISHINING HUDUDNING IJTIMOYIY-IQTISODIY SALOHİYATIGA TA'SIRINI VAHOLASH: STRATEGIK YONDASHUV VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 48-52.
26. Титова В., Мамонова Е., Цой М. Управление маркетингом. – Litres, 2022.
27. Цой М. П., Эшонкулов Т., Касимова Д. П. Реформы в сфере образования Республики Узбекистан //Гуманитарные науки в XXI веке. – 2014. – №. 18. – С. 210-213.
28. Муртазин Э. Р., Сиддиков М. Ю., Цой М. П. Стратегия развития экономики Узбекистана-региональные особенности //Региональные проблемы преобразования экономики: интеграционные процессы и механизмы формирования и социально-экономическая политика региона. – 2018. – С. 85-87.
29. Цой М. Человеческий капитал и тенденции его развития //SAMBHRAM XAVARNOMASI. – 2024. – Т. 1. – №. 1. – С. 405-408.
30. Абсалямова С., Зулфакарова Л., Цой М. ИНВЕСТИЦИИ В УСТОЙЧИВЫЕ ПРОЕКТЫ КАК СОВРЕМЕННЫЙ ТРЕНД МЕЖДУНАРОДНОГО ИНВЕСТИЦИОННОГО ПРОЦЕССА: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14540147>//International scientific and practical conference.– 2024 //Т. – Т. 1. – №. 2. – С. 194-198.
31. Сагатов Б., Цой М., Гулиев А. Повышение качества продукции предприятий стройиндустрии как фактор конкурентоспособности производства //Архив Научных Публикаций JSPI. – 2020. – Т. 1. – С. 79.
32. Цой М., Иброхимов Ш. СОВРЕМЕННАЯ СИСТЕМА ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ //International Journal of scientific and Applied Research. – 2024. – Т. 1. – №. 3. – С. 24-28.
33. Haydarov B. Saitov S. Raqamli iqtisodiyot tushunchasi va afzalliklari //Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 634-635.
34. Bahrom X. et al. THE ROLE OF THE PRIVATE SECTOR IN THE DEVELOPMENT OF TOURISM //Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 12. – С. 130-136.
35. Haydarov B. X., Xudayarov R. T. Raqamli iqtisodiyot biznesni rejalashtirish //International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research. – 2022. – Т. 1. – №. 2. – С. 110-113.